

Eduskunnan sivistysvaliokuntaSiV@eduskunta.fi

Asia: Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry:n lausunto valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta (VNS 3/2021 vp).

Viite: VNS 3/2021 vp

Unifi: Koulutus- ja tiedepoliittiset tavoitteet edellyttävät uskottavaa, pitkäjänteistä rahoituksen suunnitelmaa

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry (myöhemmin Unifi) kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta. Esitämme alla keskeisimpiä huomioita sivistysvaliokunnan pyytämiin erityisiin näkökulmiin:

1. Miten selonteossa julkisen talouden suunnitelmasta (VNS 3/2021 vp) huomioidaan koulutuspoliittisen selonteon (VNS 1/2021 vp) tavoitteet ja toimenpiteet?
2. Korona-aikana syntyneet ongelmat koulutuksellisen tasa-arvon näkökulmasta; osaamisvajeen korjaaminen ja hyvinvoinnin moniammatillinen tukeminen jo varhaiskasvatuksesta alkaen
3. Veikkauksen tuotoilla rahoitettavat kohteet.

1. Miten selonteossa julkisen talouden suunnitelmasta (VNS 3/2021 vp) huomioidaan koulutuspoliittisen selonteon (VNS 1/2021 vp) tavoitteet ja toimenpiteet?

Julkisen talouden kestävyystiekartan keskeisinä tavoitteina on taittaa julkisen talouden velkasuhteen kasvu 2020-luvun puolivälissä sekä nostaa työllisyysaste 75 prosenttiin vuosikymmenen puolivälissä ja kasvattaa työllisten määrää hallituksen työllisyystoimenpitein 80 000 henkilöllä vuosikymmenen loppuun mennessä. Näiden tärkeiden tavoitteiden toteutuminen edellyttää tuottavuuden kasvua ja väestön osaamistason kasvua ja uudistumista.

Korkea-asteen koulutuksen määrän lisääminen, jatkuva oppiminen sekä tutkimus ja innovaatiotoiminta ovat keskeisiä toimia tavoitteisiin pääsemiseksi, ja näihin viitataan selonteossa julkisen talouden suunnitelmasta. Näille toimille ei kuitenkaan ole osoitettu uskottavaa rahoitussuunnitelmaa julkisen talouden suunnitelmassa, kuten ei myöskään koulutuspoliittisessa selonteossa. **Unifi haluaa kiinnittääkin huomiota erityisesti riittävän ja pitkäjänteisen rahoitussuunnitelman puutteeseen korkea-asteen koulutuksen ja tutkimuksen turvaamiseksi sekä julkisen talouden suunnitelman epävarmuuksiin, jotka koskettavat koulutusta ja tutkimusta suoraan tai välillisesti.**

- Yliopistoille ja korkeakouluille on koulutuspoliittisessa selonteossa lisääntyviä tehtäviä työllisyyden parantamiseksi: Jotta korkeakoulutettujen osuus saadaan nostettua 50 %:n

tavoitteeseen, korkeakoulujen aloituspaikkoja on lisättävä pysyvästi. Tutkintokoulutuksen aloituspaikkamäärän kasvu, kansainvälisten opiskelijoiden määrän merkittävä kasvu, jatkuvan oppimisen muotojen lisääminen sekä yliopistoille uutena tehtävänä myös maahanmuuttajien yliopisto-opintoihin valmentavan koulutuksen toteuttaminen ovat kasvavia ja osin uusia tehtäviä, joihin ei ole osoitettu tarvittavaa, pitkäjänteistä rahoitussuunnitelmaa.

- Opiskelijamäärien kasvua on rahoitettu vuosina 2020-2021 valtion lisätalousarvion turvin osana koronapandemian elvytystoimia. Tätä on tarkoitus jatkaa EU:n elpymisrahoituksen avulla. Määräaikainen rahoitus ei ratkaise tulevien vuosien koulutuksen rahoitusta, eikä sen avulla päästä 50% tavoitteeseen korkeakoulututkinnon suorittaneista.
- Jatkuvan oppimisen uudistus vaatii monipuolisempaa ja realistisempaa tarkastelua ja uskottavaa rahoituspohjaa. Koulutuspoliittinen selonteko ja julkisen talouden suunnitelma jättävät epäselväksi, onko jatkuvan oppimisen uudistuksen kärjeksi valittu palvelukeskuksen perustaminen vaikuttavin keino työmarkkinoiden tarvitsemaan väestön osaamisen uudistumiseen, ja onko jatkuvan oppimisen rahoituspohja uskottava. Taloudellisen epävarmuuden jatkuessa yritysten osuus jatkuvan oppimisen rahoituksesta voi jäädä ennakoitua pienemmäksi ja kohdistua varsin valikoidusti eri alueiden välillä.
- Tutkimus- ja innovaatiotoiminnan merkitykseen talouskasvulle ja yhteiskunnan uudistumiselle on viitattu selonteossa julkisen talouden suunnitelmasta. Suunnitelma tutkimusrahoituksen ja innovaatorahoituksen tason alentamiseksi on vahvasti ristiriidassa koulutuspoliittisen selonteossa ja hallitusohjelmassa esitettyjen tavoitteiden kanssa. Seuraavien vuosien TKI-panostukset nojaavat määräaikaiseen, rahoitukseen, joka ei korvaa rahoitukseen esitettävää pysyvää tason laskua, jolle ei esitetä pysyvää ratkaisua tai suunnitelmaa sen rakentamiseksi ei esitetä. Suomen houkuttelevuus opiskelijoille ja tutkijoille sekä globaalien yritysten TKI-investoinneille perustuu korkeatasoiisiin tutkimusryhmiin, vakaaseen tutkimusrahoituksen ympäristöön sekä kansainvälisesti tasokkaisiin tutkimusinfrastruktuureihin ja ekosysteemeihin. TKI-panostusten osuus ei lähde kasvun tielle esitetyillä toimenpiteillä.
- Suomen Akatemian rahoitus tukee korkeatasoisinta tiedettä Suomessa. Suomen Akatemialle esitetyt leikkaukset kohdistuvat suoraan yliopistoihin: noin 90% tutkimusrahoituksesta ja noin 70% Strategisen tutkimuksen neuvoston myöntämästä rahoituksesta, yhteensä noin 26-27 miljoonaa euroa. Kun niin ikään Suomen yliopistojen julkinen rahoitus on laskenut suhteessa bruttokansantuotteeseen vuosien 2011–2019 välillä, on leikkaus tieteestä paitsi leikkaus tieteellisestä tutkimuksesta, myös leikkaus yliopistokoulutuksesta, taiteellisesta toiminnasta ja koko TKI-kokonaisuudesta. Suomen Akatemian rahoituksella on niin ikään erittäin tärkeä vipuvaikutus kilpaillun tutkimusrahoituksen kotiuttamisessa Euroopan unionin Horisontti-ohjelmasta. Vaikutukset ovat satoja henkilötyövuosia. Kansainväliset ja myös Suomen huippututkijat valitsevat parhaat tutkimusryhmät, yliopistot ja tutkimusympäristöt globaalisti, ja kilpailu osajista kiristyy. Suomen Akatemiaan kohdistuvat leikkaukset vaikuttavat suoraan Suomen veto- ja pitovoimaan, ja aivovuodon uhka on leikkausten johdosta todellinen.

Unifi esittää, että:

- selontekoon kirjataan korkeakoulujen aloituspaikkojen ja korkeakoulujen laajentuvien ja uusien tehtävien edellyttämä pysyvä rahoitussuunnitelma.
- TKI-panostusten kasvu turvataan pysyvällä ratkaisulla, mikä tukee Suomen houkuttelevuutta kansainvälisille osaajille ja TKI-investoinneille
- Suomen Akatemian asema tieteelliseen laatuun ja vaikuttavuuteen perustuvana rahoittajana sekä perustutkimukselle kohdennettavan rahoituksen tason kasvu turvataan

2. Korona-aikana syntyneet ongelmat koulutuksellisen tasa-arvon näkökulmasta; osaamisvajeen korjaaminen ja hyvinvoinnin moniammatillinen tukeminen jo varhaiskasvatuksesta alkaen

Opintopolkujen monipuolistuminen ja yksilöllistyminen, työn ohella opiskelu sekä jatkuvan oppimisen toimet edellyttävät yliopisto-opinnoissa paitsi korkeaa laatua, myös entistä vahvempaa valmentavaa otetta sekä henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa. Yliopistopedagogiikan, digipedagogiikan ja ohjauksen kehittäminen on tärkeää myös koulutuksen saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden lisäämiseksi.

- Ohjauksen tarve korkeakouluopinnoissa kasvaa. Tavoite lisätä korkeakouluopintojen kattavuutta ikäluokissa, tavoite lisätä kansainvälisten opiskelijoiden määrää merkittävästi ja tavoite jatkuvan oppimisen systeemitason muutokseksi vaikuttavat kaikki siihen, että opintopolut ja opiskelijoiden taustat moninaistuvat yhä enemmän. Tämä lisää ohjauksen ja tuen toimintojen tarvetta yliopistoissa ja korkeakouluissa merkittävästi. Ohjauksen kasvavaa tarvetta ja sen vaatimaa resursointia ei ole huomioitu koulutuspoliittisessa selonteossa eikä julkisen talouden suunnitelmassa.
- Korkeakouluopiskelijoiden hyvinvointiin, mielenterveyden tukemiseen ja opintososiaalisiin etuihin tulee kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. Selonteossa ei ole riittävästi huomioitu opiskelijoiden tukitarpeita ja niiden edellyttämiä resursseja
- Unifi ei lausu oppivelvollisuuden vaikutuksista eikä yleissivistävän tai ammatillisen koulutuksen rahoituksen suunnitelmasta. Toteamme kuitenkin, että koko koulutusketjun on oltava laadukkaasti toteutettu, jotta tavoite korkeakoulutettujen osuuden kasvattamiseksi on realistinen.

Unifi esittää, että

- kasvava ohjauksen tarve tunnistetaan nykyistä paremmin myös korkeakouluopinnoissa ja siihen osoitetaan tarvittavat resurssit
- korkeakouluopiskelijoiden hyvinvointiin, mielenterveyteen ja opintososiaaliseen turvaan tehdään riittävät panostukset

3. Veikkauksen tuotoilla rahoitettavat kohteet.

Suomen tavoitteena on lisätä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopanostuksensa neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta. Julkisen talouden suunnitelmassa esitetään kuitenkin linjaus Suomen Akatemian tutkimusrahoitukseen tason pudotuksesta, jonka lisäksi veikkausvoittovarojen väheneminen uhkaa edelleen kohdistua tieteeseen ja taiteeseen. Tutkimus- ja innovaatorahoituksen rahoituksen tason lasku on lähtökohtainen uhka tuottavuuden kasvulla, kansainvälisille investoinneille sekä koulutus- ja korkeakoulutettujen työperäiselle maahanmuutolle.

Unifi esittää, että

- laaditaan selkeä suunnitelma veikkausvoittovarojen alenemisen korvaamiseksi niin, että yliopistoissa harjoitettavan tieteen ja taiteen rahoitus ei vaarannu
- veikkausvoittovarojen alenemista ei kohdisteta Suomen Akatemian rahoitukseen
- veikkausvoittovarojen alenemisen johdosta tarvittava rahoituksen kokonaisuudistus toteutetaan niin, että tieteen rahoitus ei jatkossa ole sidoksissa veikkausvoittovarojen tason heilahteluihin

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi ry, Finlands universitetsrektorers råd Unifi rf

Keijo Hämäläinen
Puheenjohtaja

Tanja Risikko
Toiminnanjohtaja

Lisätietoja:

Tanja Risikko
Toiminnanjohtaja
Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry
puh. 040 1952 037
tanja.risikko@unifi.fi